

Nr 205.

Godkänd av första kammaren den 1 juni 1945.

Godkänd av andra kammaren den 1 juni 1945.

Riksdagens skrivelse till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ordnande av civilianställning för avgående fast anställt manskap vid försvaret, jämte i ämnet väckta motioner.

(Statsutskottets utlåtande nr 138.)

Till Konungen.

I propositionen nr 1 (fjärde huvudtiteln, punkterna 24, 72, 107, 150, 151 och 176) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1945/46 upptaga reservationsanslagen till rekryteringskostnader och avskedspremier m. m. och till centrala civilianställningsbyrån samt reservationsanslaget till civilianställnings befrämjande med vissa beräknade belopp.

Sedermåra har Kungl. Maj:t i propositionen nr 154, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 16 februari 1945, föreslagit riksdagen att

dels godkänna de av departementschefen i berörda statsrådsprotokoll angivna grunderna för civilianställningsförmåner åt krigsmaktens fast anställda manskap,

dels medgiva, att anställning å civilianställningsstat enligt av Kungl. Maj:t meddelade närmare bestämmelser må under budgetåret 1945/46 medgivas dels manskap, som avgått från beställning på aktiv stat med utgången av anställningsåret 1938/39 eller senare anställningsår och därvid erhållit anställning å civilianställningsstat (motsvarande) men som på grund av rådande förhållanden måst i särskild ordning tagas i anspråk för militärtjänstgöring och till följd därav icke kunnat beredas tjänstledighet i civilianställningssyfte, dels ock manskap, som i omedelbar anslutning till anställning på aktiv stat innehaft anställning över stat och som i övrigt uppfyller fordringarna för anställning på civilianställningsstat,

dels för budgetåret 1945/46 anvisa till Armén: Rekryteringskostnader ett förslagsanslag av 240 000 kronor, till Marinen: Rekryteringskostnader ett för-

slagsanslag av 190 000 kronor, till Flygvapnet: Rekryteringskostnader ett förslagsanslag av 130 000 kronor,

dels fastställa av departementschefen förordad personalförteckning för försvarets anställningsbyrå, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1945/46,

dels godkänna av departementschefen förordad avlöningsstat för försvarets anställningsbyrå, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1945/46,

dels till Försvarets anställningsbyrå: Avlöningar för budgetåret 1945/46 anvisa ett förslagsanslag av 67 000 kronor,

dels till Försvarets anställningsbyrå: Omkostnader för budgetåret 1945/46 anvisa ett förslagsanslag av 64 000 kronor,

dels ock till Vissa civilanställningsåtgärder för budgetåret 1945/46 anvisa ett förslagsanslag av 725 000 kronor.

I samband härmed har riksdagen till behandling förehått dels motionen I: 345, vari hemställts, att riksdagen vid sitt ställningstagande till Kungl. Maj:ts proposition angående ordnande av civilanställning för avgående fast anställt manskap vid försvaret måtte beakta i motionen anförda synpunkter rörande f. d. fast anställt manskaps behov av stipendier för genomgång av utbildning i civilanställningssyfte, dels ock motionen I: 346, vari hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om skyndsamt utredning innefattande allmän översyn av den allmänbildande undervisningen vid försvarets manskapsskolor, såväl den obligatoriska som den frivilliga undervisningen, med hänsyn till bådas betydelse för rekrytering och civilanställning ävensom för förbättrade utgångspunkter i arbetet vid försvarets läroverk.

Vidare har riksdagen i detta sammanhang till behandling upptagit en i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 218, med förslag till vissa ändringar i civila avlöningsreglementet, militära avlöningsreglementet, manskapsavlöningsreglementet och folkskolans avlöningsreglemente m. m. väckt motion, II: 540, vari föreslagits, bland annat, följande ändring av »Övergångsbestämmelser» 1 mom.:

»Den, som vid utgången av juni 1945 innehar anställning å civilanställningsstat, skall, så länge han innehar sådan anställning, vara underkastad nu gällande bestämmelser om avlöning å civilanställningsstat och avskedspremie i stället för de nya bestämmelserna om avskedspremie och övergångsersättning.»

Med hänsyn till det i Kungl. Maj:ts förevarande proposition påvisade behovet av åtgärder dels för att säkerställa rekryteringen av kadern av fast anställt manskap, dels ock för att underlätta avgående manskaps övergång till den civila arbetsmarknaden, har riksdagen funnit sig kunna i allt väsentligt godkänna Kungl. Maj:ts förslag till civilanställningsåtgärder.

I likhet med departementschefen har riksdagen alltså funnit angeläget, att en lösning av civilanställningsfrågan i första hand åstadkommes genom att av-

gående och avskedat manskap bibringas kompetens för vinnande av anställning på den civila arbetsmarknaden.

Övergångsersättningen, som skall träda i stället för nuvarande förmånen av anställning å civilanställningsstat, kommer närmast att få karaktär av ett slags civilanställningsförsäkring. Dess belopp skall fastställas med hänsyn till dels under sista månaden i den fasta anställningen åtnjutna löneförmåner, beräknade efter ortsgrupp E (avgångslön), dels ock antalet hela anställningsår. Högst må övergångsersättning utbetalas med belopp, som svarar mot summan av avgångslönen multiplicerad med antalet hela anställningsår, dock högst 12, dels ett belopp av 100 kronor för varje anställningsår utöver sex, dock högst 600 kronor, vilken summa dock skall i förekommande fall minskas med belopp, som beställningshavaren uppburit i avlöning under tjänstledighet i civilanställningssyfte eller såsom övergångsersättning i samband med avgång från tidigare manskapsanställning. Av sålunda fastställt belopp må utbetalning ske till avskedad inom en tid av tre år efter avskedet enligt i manskapsavlöningsreglementet intagna och av Kungl. Maj:t meddelade ytterligare föreskrifter.

Enligt de avsedda bestämmelserna skall avskedad äga utfå visst belopp för månad av övergångsersättningen, därest han är arbetslös eller om han erhållit civil anställning, i vilken avlöningen för månad understiger avgångslönen, därvid dock löneskillnadsbeloppet skall jämkas, om avlöningen i den civila anställningen understiger den eljest gängse. Vidare må övergångsersättning utbetalas såsom bidrag till kostnader för yrkesutbildning eller till kostnaderna för flyttning för vinnande av civil anställning å annan ort än den militära förlägningsorten, där kostnaderna ej ersättas i annan ordning, eller ock om den övergångsersättningsberättigade ämnar utöva verksamhet som egen företagare. Mot de sålunda angivna grunderna för beräkning av övergångsersättning och för utgivande av sådan har riksdagen icke funnit anledning till erinran. Riksdagen förutsätter emellertid, att försvarets anställningsbyrå, som avses skola få att pröva frågor om utbetalning av övergångslön, kommer att utöva erforderlig kontroll över övergångslöneförmånernas utnyttjande, och att såväl byrån som också militära myndigheter så långt möjligt är eftersträva att bereda manskap, som skall avgå ur tjänst vid kontraktstidens utgång, tillfälle att redan före avgången ur tjänst inhämta erforderliga för civil verksamhet erforderliga kunskaper, varigenom kostnaderna för övergångsersättningarna kunna hållas nere. Riksdagen har ansett sig också böra framhålla vikten av att manskap, som ej kan beredas framtida utkomst inom försvaret, ej bibehållas i tjänst till så hög ålder, att övergången därigenom försvåras.

I nu förevarande proposition liksom också i propositionen nr 218 med förslag till ändringar i, bland annat, manskapsavlöningsreglementet har förslagits, att de nya bestämmelserna rörande avskedspremier och övergångsersättning skola träda i tillämpning i anslutning till kontraktstidens utgång, som börjar löpa efter den 30 juni 1945. I förenämnda motion nr II: 540 har däremot framställts yrkande av innebörd, att bestämmelserna i fråga skola —

med undantag för manskap, som innehar anställning å civilanställningsstat, vilka skola vara underkastade nu gällande bestämmelser om avskedspremier och anställning å civilanställningsstat — träda i kraft från och med den 1 juli 1945 för då å aktiv stat fast anställt manskap. Till stöd för detta yrkande har anförts, att en effektivare lösning av civilanställningsfrågan förutsattes redan i 1942 års försvarsbeslut och att civilanställningssvårigheter torde komma att uppstå i samband med efterkrigstidens inträdande. Vidare har framhållits, att den numera genomförda omläggningen av anställningstiden inom vissa delar av försvaret, varigenom anställningstiden utlöper med utgången av mars månad, kommer att medföra, att flertalet beställningshavare av det fast anställda manskapet vid bifall till Kungl. Maj:ts förslag kunna bli delaktiga av de förbättrade civilanställningsförmånerna först vid avgång, som inträffar våren 1947. Riksdagen har funnit de i motionen anförda skälen för de nya bestämmelsernas ikraftträdande tidigare än som av Kungl. Maj:t föreslagits vara bärande. Ett ytterligare skäl för att låta de nya bestämmelserna träda i kraft tidigare är också, att den föreslagna ordningen för meddelande av utbildning i civilanställningssyfte för avskedat manskap är avsedd att taga sin början redan under budgetåret 1945/46, varav synas följa svårigheter att på ett rationellt sätt ordna civilanställningsverksamheten, därest den nya ordningen icke kommer att i sin helhet träda i kraft samtidigt. Riksdagen har alltså funnit sig böra i princip bifalla motionens yrkande. Enär riksdagen icke, såsom i motionen jämväl yrkats, funnit sig böra ändra de av Kungl. Maj:t föreslagna villkoren för erhållande av avskedspremie utan denna premie vid avgång efter sex års anställning kommer att minskas med 100 kronor i förhållande till nu fastställt belopp av 600 kronor, erfordras emellertid vissa övergångsbestämmelser. Då ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna äro intagna i det till ovannämnda proposition nr 218 fogade författningsförslaget rörande ändringar i manskapsavlöningsreglementet, kommer riksdagen att sedermera anmäla av ovan angivna ställningstagande föranlett beslut vid meddelande av sina beslut i anledning av propositionen nr 218.

Mot Kungl. Maj:ts förslag i fråga om sättet för bibringande av ur civilanställningssynpunkt lämplig utbildning åt fast anställt och f. d. fast anställt manskap har riksdagen icke funnit anledning till erinran.

Riksdagen har sålunda i likhet med departementschefen funnit det vara av betydelse, att det fast anställda manskapet bibringas allmänbildande kunskaper i anslutning till den militära utbildningen, då dessa kunskaper kunna bli manskap till god hjälp, bland annat, vid sökande av civilanställning. Riksdagen delar jämväl departementschefens uppfattning beträffande betydelsen ur civilanställningssynpunkt av den frivilliga fritidsundervisningen och förutsätter alltså att denna undervisning skall, så långt möjligt är, utnyttjas av manskapet samt att den ordnas så, att den i möjligaste mån kommer att anpassas med hänsyn till manskapets behov av civilanställningsutbildning. Vidkommande målet för den allmänbildande undervisningen har i motionen I: 346 framhållits, att detta borde vara ett och samma inom olika delar av

krigsmakten, och att eleverna efter avslutad obligatorisk undervisning i nämnda ämnen borde erhålla ett avgångsbetyg, vilket bleve likvärdigt för hela krigsmakten. Vidare har i motionen på anförda skäl förordats en översyn av undervisningsbestämmelserna i syfte att åstadkomma effektivare undervisning utan hinder av elevernas olika förkunskaper vid inträdet i militär tjänst. Vissa ändringar i fråga om den frivilliga fritidsundervisningen hava också ansetts påkallade. På dessa och övriga skäl har i motionen yrkats, att riksdagen måtte anhålla om skyndsamt utredning, innefattande allmän översyn av den allmänbildande undervisningen vid försvarets manskapsskolor och vid fritidsundervisningen med hänsyn till bådas betydelse för rekrytering och civilianställning ävensom för åstadkommande av förbättrade utgångspunkter i arbetet vid försvarets läroverk. Riksdagen har funnit de i motionen anförda synpunkterna hava vissa skäl för sig. Departementschefen har emellertid också berört i huvudsak samma frågor och därvid uttalat, att de böra bliva föremål för närmare övervägande. Med hänsyn härtill har riksdagen ansett det icke vara påkallat, att riksdagen gör framställning om sådan utredning, varom i motionen yrkats.

Vad särskilt angår den civilianställningsutbildning, som avses skola komma dem till del, vilka avgått efter en anställningstid av minst fem år, har Kungl. Maj:t föreslagit, att sådant f. d. fast anställt manskap skall få komma i åtnjutande av stipendier enligt samma grunder som elever i vanliga yrkesutbildningsanstalter, d. v. s. efter behovsprincip med högst 75, 50 och 25 kronor per elev och månad i respektive behovsgrader. I fråga om behovsprövningen har departementschefen särskilt framhållit, att vid densamma hänsyn bör tagas å ena sidan till att f. d. fast anställda, som söka stipendier, i allmänhet nått relativt hög ålder och att många av dem äro familjeförsörjare men å andra sidan till att i många fall övergångsersättning utgår till sökanden. Mot departementschefens uttalande, vilket är avsett att läggas till grund för bestämmelser i ämnet, som skola av Kungl. Maj:t utfärdas, ha i motionen I: 345 framförts vissa erinringar. I motionen framhålles sålunda, att vid prövning av behov av stipendium ett hänsynstagande till möjligheten för eleven att taga i anspråk för honom fastställd övergångsersättning innebär, att denna kommer att i stort sett förbrukas under tiden för utbildningen, med påföljd att den omskolade står praktiskt taget utan ekonomisk hjälp, då han efter avslutad utbildning skall söka sig civilianställning. Detta vore stridande mot övergångsersättningens syfte att utgöra ett slags försäkring, avsedd att tagas i anspråk i första hand vid arbetslöshet eller såsom lönefyllnad, då vunnen anställning medförde lägre löneförmåner för månad än den tidigare innehavda manskapsanställningen, och i andra hand för täckande av kostnader i samband med genomgång av utbildning i civilianställningssyfte, i den mån kostnaderna för eget och i förekommande fall familjens uppehälle icke kunde täckas genom stipendier eller på annat sätt. Stipendierna borde, såsom civilianställningssakkunniga föreslagit, utgå i första hand vid civilianställningsutbildning under tid efter avskedet, enär de som behövde dylik utbildning eljest bleve sämre ställda än de, vilka haft förmånen

att få för civilanställning lämplig utbildning redan under den militära anställningstiden. Riksdagen delar den uppfattning, som framförts i motionen, och finner alltså erforderligt, att i de bestämmelser rörande prövningen av ansökningar om stipendier, som skola utfärdas av Kungl. Maj:t, intagas föreskrifter av i motionen föreslagen innebörd. Någon kostnadsökning har icke därför synts riksdagen behöva uppkomma, ty eventuellt uppkommande merkostnad för stipendier torde komma att uppvägas av minst motsvarande besparingar å övergångsersättningar, därest civilanställningsutbildningen kommer att medföra avsedd nytta, nämligen att bibringa eleverna sådan kompetens, att de efter avslutad utbildning kunna beredas anställningar.

Kungl. Maj:ts förslag rörande organ för civilanställningsverksamheten, nämligen lokala civilanställningsnämnder och ett centralt organ, vilka skola fullgöra sina uppgifter i samarbete med, bland andra, de lokala och centrala arbetsmarknadsorganen och ersätta de nuvarande lokala civilanställningskommissionerna samt försvarsväsendets centrala civilanställningsbyrå, har bifallits av riksdagen.

Med hänsyn till de uppgifter, som skola åligga det centrala organet — försvarets anställningsbyrå — har riksdagen icke funnit något vara att erinra mot den för byrån föreslagna ställningen såsom självständig direkt under Kungl. Maj:t lydande myndighet, för vilken ledningen skall utgöras av en särskild styrelse, liksom ej heller mot departementschefens beräkning av personalbehovet för byrån. Ej heller mot för olika befattningshavare föreslagen löneställning har det synts riksdagen vara något att erinra. I likhet med departementschefen har riksdagen funnit, att det vid återgång till fredsförhållanden bör övervägas att överflytta uppgifterna med avseende å familjebidrag och värnpliktslån, som nu åligga arbetsmarknadskommissionen, till anställningsbyrån, och att det bör åligga chefen för anställningsbyrån att intill dess så sker utan särskild ersättning tillika vara chef för kommissionens värnplikts-hjälpsbyrå.

De av departementschefen framlagda kostnadsberäkningarna för genomförandet av det av honom förordade förslaget till civilanställningsåtgärder har riksdagen funnit sig böra lämna utan erinran liksom också sättet för bestridandet av kostnaderna.

De för nästa budgetår äskade medelsanvisningarna till rekryteringskostnader, till försvarets anställningsbyrå och till vissa civilanställningsåtgärder hava bifallits av riksdagen liksom också av departementschefen i samband därmed framlagda förslag om medgivande av anställning å civilanställningsstat för visst manskap.

Vad Kungl. Maj:t i övrigt föreslagit i förevarande proposition och departementschefen i samband därmed anfört har icke givit riksdagen anledning till särskilt uttalande.

Under återopande av det anförda får riksdagen anmäla, att riksdagen *dels* i anledning av Kungl. Maj:ts proposition och motionen I: 345 godkänt ovan angivna grunder för civilanställningsförmåner åt krigsmaktens fast anställda manskap,

dels medgivit, att anställning å civilanställningsstat enligt av Kungl. Maj:t meddelade närmare bestämmelser må under budgetåret 1945/46 medgivas dels manskap, som avgått från beställning på aktiv stat med utgången av anställningsåret 1938/39 eller senare anställningsår och därvid erhållit anställning å civilanställningsstat (motsvarande) men som på grund av rådande förhållanden måst i särskild ordning tagas i anspråk för militärtjänstgöring och till följd därav icke kunnat beredas tjänstledighet i civilanställningssyfte, dels ock manskap, som i omedelbar anslutning till anställning på aktiv stat innehaft anställning över stat och som i övrigt uppfyller fordringarna för anställning på civilanställningsstat,

dels för budgetåret 1945/46 under fjärde huvudtiteln anvisat till *Armén: Rekryteringskostnader* ett förslagsanslag av 240 000 kronor, till *Marinen: Rekryteringskostnader* ett förslagsanslag av 190 000 kronor och till *Flygvapnet: Rekryteringskostnader* ett förslagsanslag av 130 000 kronor,

dels fastställt följande personalförteckning för försvarets anställningsbyrå, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1945/46:

Personalförteckning.

Befattning.	Lönegrad
Tjänsteman å ordinarie stat.	
1 chef	C 6

Extra ordinarie tjänsteman i högre lönegrad än 20.

1 förste byråsekreterare	Eo 24
--------------------------------	-------

dels godkänt följande avlöningsstat för försvarets anställningsbyrå, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1945/46:

Avlöningsstat.

Utgifter.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	13 500
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	9 400
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	40 000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	8 400
	Summa kronor 71 300

Särskilda uppbördsmedel.

Pensionsmedel, <i>förslagsvis</i>	4 300
	Nettoutgift kronor 67 000

dels till *Försvarets anställningsbyrå: Avlöningar* för budgetåret 1945/46 under fjärde huvudtiteln anvisat ett förslagsanslag av 67 000 kronor,

*dels till Försvarets anställningsbyrå: Omkostnader för budgetåret 1945/46 under fjärde huvudtiteln anvisat ett förslagsanslag av 64 000 kronor,
dels ock till Vissa civilanställningsåtgärder för budgetåret 1945/46 under fjärde huvudtiteln anvisat ett förslagsanslag av 725 000 kronor.*

Stockholm den 1 juni 1945.

Med undersätlig vördnad.
